

Res "Bog tako hoče"?

Izvori različnih fundamentalizmov, terorizem in talibanski Afganistan

Po tedniku Der Spiegel in drugih virih pripravil: Janez Cundrik

14

Ne učenci ne učitelji niso imeli pojma o matematiki, drugih vedah, zgodovini ali zemljepisju. Komaj kateri od mladih vojakov je kaj vedel o zgodovini svoje domovine ali celo nič o džihadu proti Sovjetski zvezi.

Ti mladeniči so prihajali iz drugega sveta kakor muhamedini, ki so natančno poznali izvor svojih plemen in družin in so se s hrepenenjem spominjali zapuščenih kmetij in dolin svoje mladosti ter zgodovinskih legend Afganistana. Ti mladeniči pa svoje dežele niso nikdar videli v miru. Niso imeli spomina na plemensko pripadnost, na plemenske starešine, sosedne ali pisane mešanice nacionalnosti v domači vasi. Zaradi trajne vojne je te fante naplavilo na obrobje zgodovine.

Niso imeli ne preteklosti ne načrtov za prihodnost - štela je samo sedanjost. Bili so vojne sirote v klasičnem pomenu: razseljeni, nemirni in brezposelni, revni in brez vsakršnega znanja. Vojna jim je bila vseč, ker je bila to edina dejavnost, ki so se ji znali prilagoditi. Njihova preprosta vera v mesijanski, puritanski islam, ki so jim jo bili vcepili preprosti vaški mule, jim je bila edina opora in je njihovemu življenju dajala določen pomen. Brez izobrazbe in brez poznavanja tradicionalnih opravil, kot so poljedelstvo, živinoreja ali rokodelstvo, so bili tisto, kar je bil Karl Marx imenoval lumpenproletariat.

Vrh tega so se prostovoljno pridružili tej povsem moški bratovščini. Mnogi med njimi so bili brez staršev in so odraščali brez ženske družbe - brez matere, sestre ali sestrične. Drugi so so preživljali mladost v strogih omejitvah begunskih taborišč, kamor so prav tako redko prihajali ženski obiski. Celó v primerjavi s konservativnimi postavami pašunskih plemen, kjer so v nomadskih taborih moški in ženske vendarle živeli skupaj, so ti fantje imeli za seboj trdo in surovo življenje. Kratko malo niso bili nikdar v družbi žensk.

Mule so jih bili razložili, da so ženske skušnjava, nepotrebna motnja v službi Alahu. Ko so talibani prišli v Kandahar in ženske pregnali v njihova stanovanja ter jim prepovedali vsakršno delo in celo obiskovanje šole, se večini teh fantov ti ukrepi niso zdeli nič nenavadnega. Čutili so se ogrožene od druge polovice človeštva, o kateri sploh niso nič vedeli. Najbolj preprosto je bilo to drugo polovico pozapreti, če že mule tega s primitivnimi ukazi, ki so bili brez vsakršne islamske pravne podlage, niso posebej zapovedali. Podjarmljenje žensk je postalo poslanstvo pravovernih in fundamentalni preobrat, ki je talibane bistveno ločil od muhamedinov.

Moška bratovščina mladim fantom ni ponujala samo verskega ideala, za katerega se je splašalo bojevati, ampak vseobsegajoč življenjski slog, kateremu so lahko v celoti prepustili in je dajal pomen njihovemu življenju. Ironija je bila v tem, da je imel talibanski red podobne značilnosti kakor redovi vojaško-verskega krščanstva med križarskimi pohodi: biti mora discipliniran, motiviran in brezobziren, da bo dosegel načrtovani cilj.

V nekaj prvih mesecih, ko so talibani izbojevali svoje bliskovite zmage, je nastal mit o nepremagljivosti, ki je dodeljena samo božjim bojevnikom. V tistih impulzivnih prvih dnevih je vsaka zmaga še okrepila upravičenost njihovega poslanstva: Bog je bil na njihovi strani in njihova razlaga islama je bila edina pravilna.

Talibanski neuspehi in napredovanje

Kaotični in anarhistični pašunski jug, kjer je vladala prava poveljniška sodrga, je talibanom zlahka padel v naročje, toda zdaj so naleteli na sposobnejše vojaške voditelje mnogo bolj različnega političnega in etničnega izvora, ki so imeli preostanek dežele trdno v rokah. Brez letal, samo ob skromni logistični podpori iz Kandaharja in s šibko poveljniško strukturo so morali talibani med napadi na vladne položaje okrog Šindanda vzeti v zakup velike izgube.

Konec marca 1995 so se umaknili, izgubili velik del zasedenega ozemlja in najmanj 3000 mož. Na stotine ranjencev so pustili umreti v puščavi, ker na fronti ni bilo nobene zdravniške pomoči.

Talibanski bojovníki so uporabljali orožje, ki so ga dobili kot pomoč islamskih držav in tudi od ZDA.

Mariborska študentska groteska

Zrežirane volitve v parlament Šouma

Zofijini ljubimci smo kot (tudi) študentska iniciativa zgroženi in izražamo svoj ptoest zaradi grotesknih dogajanj ob nedavnih zrežiranih volitvah v parlament Šouma. Čeprav so volitve, kot vse kaže, izpeljane v mafijski maniri vnaprej nastavljenih lističev, brez zapečatenih skrinjic in volilnih opazovalcev, brez imenika in predvsem z ogromno dozo ošabne imaginacije njihovih akterjev ob načrtovanju inscenaciji, vzbudile negotovanje v delu študentske populacije in je nad njihovo nedemokratskosti potožil celo varuh človekovih pravic, postajajo prave razsežnosti in posledice te edinstvene farse in zausnice demokraciji mlade države jasne šele po prekinitvi sodelovanja ljubljanske študentske organizacije z mariborsko in enaki gesti s strani mariborske univerze.

Morala mariborskih študentov je že leta na psu. Inertnost in apatičnost, ki vlada v tem duhovno omrtničnem svetu, se lepo kaže v redno nizki udeležbi študentske populacije na volitvah v reprezentativne študentske ustanove. Krivcev za tako stanje pa kljub vsemu ne gre iskati toliko med študenti kot v odtujeni oligarhiji Šouma in njeni učinkoviti, dolgoletni pasivizaciji študentskih političnih interesov. Relativna brezbrzičnost, s kakršno njeno dejavnost pa tudi nedavne (po)volilne zaplete spremljajo študentje, mariborski mediji, univerza, mesto, država in celotna javnost, zato ne preseneča, je pa toliko bolj nevarna. Molk pomeni tiho legitima-

cijo nezakonitega in nemoralnega početja in samo opogumlja študentsko alianso, zmagovalko spornih volitev in izpostavo Šouma, k nadaljevanju slabo nadzorovanega prisvajanja in krepitve finančnih vzvodov moči za peščico funkcionarjev, ki razpolagajo s 300 milijoni letnega proračuna, od katerih polovica odpade na njihove plače in honorarje! Na predstavnike Šouma in mariborske študente, ki spijo svoj zimski spanec, se nima smisla naslavljanje, zato se naslavljam na Univerzo v Mariboru, državo in širšo odgovorno javnost z naslednjimi vprašanji:

1. Kaj boste naredili za ohranitev močno okrnjenega ugleda mariborske študentske populacije, saj je jasno, da sama možnost nelegalnih in zrežiranih volitev, ki so se dogodile, kulpabilizira celotno srenjo, mesto, državo in sistem v celoti, ki ga je omogočil ali vsaj ne sankcioniral?

2. Kako je mogoče, da funkcionar v študentski organizaciji v Sloveniji, čigar dejavnost v zavzemanju za študentske interese bi morala vsaj deloma izhajati iz neprofitabilnih motivov in konkretnega interesa za dobrobit študenta, zasluži ne le bistveno več kot delavec ali delavka v proizvodnji, temveč celo bistveno več kot povprečen uslužbenec ali uslužbenka?

3. Kateri so tisti politični in sistemski vzvodi, ki že vsa leta dopuščajo rast tega mariborskega študentskega mastodonta, ki premosorazmerno s svojo velikostjo in močjo očitno vedno bolj ignorira vsa temeljna demokratična in pravna načela poslovanja in organiziranja, kar ima za posledico spoznanje, da je prav okolje študentske politike venomer kosišče takšnih ali drugačnih skandalov, ki kar naprej pretresajo slovensko in še zlasti mariborsko javnost?

VAŠI ODMEVI

Vsaj en odgovor je, ki ga bomo sugerirali in z njim naslovljenim institucijam in tudi javnosti nekoliko pomagali pri razmisleku. Da lahko neki študentski funkcionar zasluži več kot delavec ali delavka v proizvodnji ali več kot povprečen uslužbenec ali uslužbenka, kaže na to, da je nekaj narobe z vrednotami v družbi in samim sistemom, ki to dopušča. Te vrednote očitno bolj temeljijo na misli o bodoči politični karieri in manj na iskrenem zanimanju za politična, kulturna in druga širša družbena vprašanja študentov. Veliko pomembnejše vrednote so uspeh pri vzpenjanju na socialni lestevici, ki se meri z močjo položaja in materialnimi dobrinami. Če pa je tako in je jasno, da ne morejo vsi pripadniki vsake nove generacije biti hkrati tudi njeni predstavniki, tedaj se vsiljuje sklep, da bo o tem, kdo lahko nastopa kot reprezentant študentskih množic, vedno bolj odločal umazan boj med različnimi frakcijami študentskih organizacij. Ker štejeta samo moč položaja in denar, so v tej borbi dovoljena vsa sredstva, na primer potvarjanje volitev, laži, obrekovanja, podkupovanja s položaji ipd. Jasno je, da se temu podobna dejanja, v luči javnega mnenja, ki temelji na univerzalnih vrednotah, kažejo kot škandalozna in odvratna. Toda še bolj odvratna se nam mora zdeti možnost, da se dogajajo, in še bolj tisto, kar jih omogoča.

Državne, univerzitetne in civilnodružbene organe zato pozivamo, da se odzovejo na dogajanja v zvezi z očitno zrežiranimi volitvami in da omogočijo prostor širši diskusiji, v ka-

Kam grejo ptice umret

Marinka Fritz-Kunc

2

"Sem pa že rajši bosa," pokažem na žensko na vrtoglavo visokih petah. Gala pokaže na tanke nogice v buletrih, jaz na rumene sandale z ozkimi jermenčki preko zabuhlih prstov. Zabavava se, kakor sva se znali včasih.

"Pozabila sem poklicati Marka!" Gala zopet spremeni razpoloženje. Iz nahrbtnika potegne mobilni in prične nemirno pritiskati na številke. "Jebi se!" zavpije v telefonček, ki kliče v prazno.

"Oprosti!" se obrne k meni. "Ne zaupam mu! S Silvijo je!"

"Ne vem, koga misliš," postajam slabe volje tudi jaz. Pred picerijo sva že.

"Džankica je in Marku nastavlja svojo izmozgano rit!" zavpije. Vzbuja pozornost, zato potisnem Galo v notranjost lokala. Sedeva k mizi v kotu.

"Pozornost vzbujaj," rečem z nerazpoloženim glasom. "Odkar hodiš z Markom, si se spremenila!" ji očitam, ker mi je prisluhnila.

"Morda pa res. Vsak je to, kar hoče biti, Nina. Če junija v Portorožu ne bi bila zamudila avtobusa in če malo zatem ne bi pripeljal mimo s svojim avtomobilom Mark, potem sedaj ne bi vedela, kako svet žurira. Všeč mi je življenje z njim!"

"Tvoj Mark je pa res car! Sploh veš, od kod se je snel? Ga poznaš? Že zaradi usrane džankice mu ne zaupaš!"

"Ljubosumna sem, Nina! Obkrožajo ga dekleta, ki imajo časa na pretek. Jaz pa sem v zadnjem letniku gimnazije in zvečer ne utegnem in tudi ne smem hoditi ven," se boji, da bo izgubila Marka.

"Mobilni", rečeva obe hkrati.

"Mark", se na Galinem obrazu prikaže nasmeh, ko pogleda klicno številko. Ljubeč glas ima.

Da ne bi motila pogovora, vzamem jedilni list in pričnem listati po njem. Tipček za šankom opazi, da se dolgočasim, zato mi pošilja tolažilne poglede. Nasmehnem se njegovi frizuri, ki v pobarvanih pramenih štrli kvišku. Opogumljen je, Galino pregovarjanje z Markom pa traja in traja.

"Rojstni dan nekega njegovega prijatelja praznujejo. Že popoldne se bodo odpeljali na Markov vikend. Nisem mogla odkloniti," poslušam.

Slutim, da Gala ne sodi k njim, vendar nimam razloga, da bi jo prepričevala.

"Jutri zjutraj imaš pouk," vseeno poskušam.

"Naj ne grem? Mark bi mi zameril!" je Gala na poteh, koder ne hodiva skupaj. Ne bo me poslušala.

"Kako pa se boš ponoči izmuznila od doma?" vprašam, ker ne sme brez dovoljenja prekršiti očetovega pravila, ki se ga mora držati.

"Rekla bom, da se bova učili, in potem bom prespala pri tebi!" odgovori. Ko pogleda na uro, nestrpno pomaha natakarku. "Kakšno pico bova?" me vpraša, čeprav ji je vseeno, kaj bova naročili.

"Drugič si poišči drugačne izgovore!" rečem jezno.

"Kaj nisva prijateljci?" se začudi.

"Ne vem, kaj sva si ta hip!" pribijem.

Gledam Galo, vendar je navzven še ista, kakršno poznam. Njene oči so včasih temno sive in včasih modre, lepi lasje ji valovito padajo po hrbtu in kadar se nasmehne, je očarljiva, da jo vzljublja celo ljudomrzneži. Da ostajava vitki, si tudi danes deliva pico na pol.

"Nič posebnega nimamo jutri na urniku. Nadoknadila bom! Oprosti mi, Nina!" se poskuša opravičevati pred menoj. Izrabila je najino prijateljstvo za izgovor. Ker je zaljubljena in ker jo imam rada, sem ji že oprostila.

Ljubezen je tudi slaba, pomislim. Gala tega še ni uvidela, jaz lahko samo slutim.

***

"Gala zopet manjka!" poudari razredničarka. Slabe volje je, sicer pa je to skoraj vedno. Nima izbrancev, zgolj brezosebna je. Zanj smo tuji iz 4. b.

"Frajerja ima!" se oglasi Meta. Pogleda po razredu in ker ne dobi odziva, utihne.

teri bi poskušali prevetrili vse razloge in okoliščine, ki so takšno sramotno dejanje omogočili.

Zofijini ljubimci - društvo za razvoj humanistike, zanje Boris Vežjak, Andrej Adam, Friderik Klampfer, Irena Vekić

Dve kritiki in ena pohvala

H komentarju Čudež, Večer, 7. 12. 2001

Pri novinarki Čoklovi (to pišem v Večeru že drugič) me ne moti, ampak mi je všeč, da iz njenega (svobodnega) novinarskega komentiranja državnocerkvenih zadev izžareva jasno razvidna in nič skrivana simpatija za cerkvena stališča. Ostro pa, že drugič, doslej torej zaman, kritiziram njeno nespoštovanje dejstev, ki ji kot novinarki ni v čast - pa naj gre za nepoznavanje (slabo informiranost) ali celo za namerno zamolčevanje ali potvarjanje njenim stališčem nasprotnih dejstev.

Glede očitka o domnevnem "sataniziranju kanonskega prava" s strani nas, nasprotnikov sedanega besedila vaticanskega sporazuma, sem jo enkrat v Večeru že pozval, naj ne širi te izmišljene in neresnične obtožbe. Ne le da si ni upala (ni znala?) odgovoriti - v omenjenem komentarju na 2. strani to zlonamerno obtožbo mirno ponavlja. Ker ne more navesti niti enega primera takega "sataniziranja" z naše strani, kaj šele kaj več, jo spražujem, ali je že kdaj prebrala kakšen kodeks novinarske etike in kako svoje tovrstno ravnanje spravlja v sklad z etiko javne besede.

Drugo potvarjanje dejstev (čeprav to drugo morda le iz nevednosti ozi-

roma neinformiranosti) je njeno retorično vprašanje: "Kje je ves ostali tukajšnji pravniški um (namreč poleg Krivica - op. M. K.), da prepriča, kako sporazumevanje s Svetim sedežem resnično otežuje še kaj drugega razen ideologije?" Del tega "pravniškega uma", zbran v slovenskem Društvu za ustavno pravo, je namreč februarja sprejel in poslal medijem v objavo posebno izjavo, v kateri je zelo jasno opozoril na strokovna ustavnopravna vprašanja sporazumevanja s Svetim sedežem in vlado izrecno pozval, naj zavzame jasna stališča do njih, preden se spusti v konkreten postopek. Večer te izjave žal ni objavil - je pa bila objavljena drugje. In tudi sam sem kasneje na to izjavo že večkrat opozoril. Strokovna stališča v tej izjavi so v bistvu še precej otrejša od mojih. Pisanje, da je Krivic edini, ki tu nekaj rogovili, je torej golo sprenevedanje - pisanje, da ima "bolj politične kot strokovne pomisleke", pa je zavajanje bralcev z neresnico.

Pohvaliti pa želim gospo Čoklovo za naslednjo misel: "Kdaj so vladni pravniki..., govoreči o (ustavno)pravni korektnosti sporazuma, mislili resno? Pred dvema letoma? Včeraj?" Zadetek v črno! V četrtek je namreč vodja vladnih pogajalcev (citat iz Večera) izjavil: "Sporazum je usklajen, vse dvoumnosti in nejasnosti, ki so bile v preteklosti, so odpravljene." V preteklosti pa je vladna stran nstop izjavljala, da v sporazumu sploh ni nobenih dvoumnosti in nejasnosti in da si to izmišljujeta Krivic in Združena lista. Včerajšnje izjave, da so te dvoumnosti sedaj končno odstranjene, pa so seveda "pravljice za malo deca". Čez nekaj dni, ko bo besedilo postalo javno, sem pripravljen v Večeru to natančno pojasniti - če bralce zanima in če bo uredništvo dalo prostor za to.

Matvez Krivic, Spodnje Pirnice